

Inhoud

Voorwoord	11
Inleiding	15
Deel 1.	
Filosofie van het herstelgericht handelen	19
Hoofdstuk 1	
Het gaat over leren	21
1.1 Hoe werkt 'leren'?	21
1.1.1 Openstaan voor leren	21
1.1.2 Leren vindt plaats via een relatie	22
1.2 Jongeren in ontwikkeling	23
1.2.1 Verbondenheid en leeftijd	23
1.2.2 Stadia van de ontwikkeling	24
1.2.3 Een brein in volle ontwikkeling	25
1.2.4 Is de school ontwikkelingspsychologisch verantwoord?	26
1.2.5 Empathie in de school	28
1.3 Positieve relaties versterken het welbevinden en het leerproces	30
1.3.1 Niveau 1: het universeel of basisniveau	31
1.3.2 Niveau 2: de doelgerichte aanpak van vertroebelde schakels binnen relaties	32
1.3.3 Niveau 3: intensief inzetten op gebroken relaties	33
1.4 Herstelgericht handelen kijkt naar gedrag als uiting van behoeften	34
Hoofdstuk 2	
Herstelgericht handelen in onderwijs	39
2.1 Herstelrecht en herstelgerichte praktijken	39
2.2 Herstelgericht handelen, een paradigmashift in het onderwijs	41
2.3 Een herstelgerichte houding	42
2.3.1 Een verbindende pedagogische houding vanuit <i>the social discipline window</i>	42

2.3.2	De pedagogische dansvloer	46
2.4	Vier basispijlers van herstelgericht handelen	48
2.4.1	Een eerlijk proces	48
2.4.2	Communicatie op basis van gevoelens	48
2.4.3	Een herstelgerichte houding vanuit het <i>social discipline window</i>	49
2.4.4	Herstelgerichte taal	49
2.5	Herstelgerichte waarden	50

Hoofdstuk 3

	Eerst de relatie, dan de prestatie	53
3.1	Investeren in relaties doet leren excelleren	53
3.1.1	Inzetten op een verbindend school- en klasklimaat	53
3.1.2	Conflicten als wezenlijk deel van een relatie	57
3.1.3	En soms neemt ergernis de bovenhand	58
3.2	Communicatie is de relatie	59
3.2.1	De kracht van waarderen spreken in vreedstijd	59
3.2.2	Communicatie begint met luisteren om te begrijpen	60
3.2.3	Geweldloos versus gewelddadig communiceren	61
3.3	Verander het sanctiebeleid in een relatiebeleid	65

Hoofdstuk 4

	De herstelgerichte leerkracht maakt het verschil	71
4.1	De leerkracht in verbinding met zichzelf	71
4.2	Lesgeven vanuit het <i>social discipline window</i>	72
4.3	Samen met de leerlingen in verbindend gezag	75
4.4	Pedagogische tact als grondhouding	79
4.5	Regisseur van een groepsdynamisch proces	81
4.6	Een herstelgericht schoolbeleid, een houvast voor de herstelgerichte leerkracht	83

Hoofdstuk 5

	Een herstelgericht beleid is straf in herstel	85
5.1	Waarom straffen wij?	85
5.1.1	Grenzen zorgen voor een veilige samenleving op school	85
5.1.2	Consequenties horen bij een leerproces	87
5.1.3	Straffen zijn toch ook consequenties?	88
5.1.4	Waar komt het bestraffend denken vandaan?	89
5.1.5	Straffen remt het leren en verzuurt de relaties	91

Inhoud	7
5.2 Een gedragsprobleem is een relatieprobleem	93
5.2.1 Gedrag is interactief	93
5.2.2 De relatie herstellen is de eerste logische consequentie	96
5.2.3 Nadenken over de impact van eigen gedrag maakt van een conflict een leermoment	98
Deel 2.	
Herstelgerichte methodieken op school	101
Inleiding	
Continuüm van herstelgericht handelen	103
Hoofdstuk 6	
De proactieve cirkel	107
6.1 Proactieve cirkelgesprekken ... Niets nieuws!	107
6.2 Doel van proactieve cirkels	110
6.3 Soorten cirkels	112
6.4 Starten met proactieve cirkels	115
6.5 Voorstelling van een proactieve cirkel: duidelijkheid, een belangrijke stap in een eerlijk proces	116
6.6 Het verloop van een proactieve cirkel	117
6.7 Enkele voorbeeldvragen	122
6.8 School is fun	123
6.9 Aanbevelingen voor een succesvolle proactieve cirkel	125
6.10 Wat als ...	129
6.11 Proactieve cirkels met het lerarenteam	132
6.12 Proactieve cirkels met ouders	134
Hoofdstuk 7	
Herstelgerichte taal	135
7.1 Affectieve taal	135
7.2 Herstelgerichte vraagstelling (affectieve bevraging)	138
7.2.1 Affectieve vragen prikkelen het nemen van verantwoordelijkheid	138
7.2.2 Basisthema's en affectieve vraagstelling na een incident of conflict	139
7.2.3 Elke herstelgerichte vraag schept ruimte tot nadenken	146
7.2.4 Herstelgerichte vragen bij heel jonge kinderen	150

Hoofdstuk 8

Herstelgerichte dialoog	155
8.1 Taal die de leerling verantwoordelijkheid laat nemen	155
8.2 Casussen	156
8.2.1 Wiebelen op stoel	156
8.2.2 Te laat in de les	157
8.2.3 Leerling gooit een prop papier naast de vuilbak	159
8.2.4 Voetbal op de speelplaats	160
8.2.5 Amina scheldt de leerkracht uit	161

Hoofdstuk 9

Impromptu (onvoorbereide, toevallige) herstelcirkels	165
9.1 Verloop impromptu herstelcirkel	166
9.2 Casussen	168
9.2.1 Liam duwt Bas van de fiets en gaat er zelf mee rijden (3de kleuterklas)	168
9.2.2 De 10-jarige Kenzo lacht om de zwaarlijvigheid van Barbara	169
9.2.3 Pesterijen op de speelplaats	170
9.2.4 Scheldpartij in het derde jaar TSO	172
9.2.5 Diefstal tijdens de turnles	173
9.2.6 Discussie tijdens een groepswork in het vierde jaar ASO	174
9.2.7 Leerlingen van het vierde jaar pesten leerlingen uit het eerste jaar	175

Hoofdstuk 10

Voorbereide herstelcirkel met kleine groepjes	179
10.1 Voorbereidend gesprek met alle partijen	179
10.2 Script en verloop van een kleine herstelcirkel	181
10.3 Casussen	182
10.3.1 Vechtpartij op de trappen van de school	182
10.3.2 Conflict tussen Lennert en Katrien	183
10.3.3 Yentl weigert in de klas naast een andere leerling te zitten	186

Hoofdstuk 11

Herstelcirkel met grote (klas)groepen	189
11.1 Het herstellend cirkelgesprek	189
11.2 De leerkracht als moderator	192
11.3 Het verloop van een herstelcirkel volgens een script	193
11.4 Klasherstelcirkel	196

11.4.1	Vorbereiding en uitvoering van een klasherstelcirkel	198
11.4.2	Bespreking van het verloop van een (klas)herstelcirkel	209
11.4.3	Na de herstelcirkel	214
11.4.4	Casussen	216
11.4.5	Wat als ...	220
11.5	Pesten bespreekbaar maken in een herstelcirkel	224
11.6	Herstelcirkel voor incidenten waarbij de veroorzakers onbekend zijn	230
11.7	Praten over gevoelige thema's in de klas via een herstelcirkel	233
11.8	Herstelcirkel met ouders	235

Hoofdstuk 12

	Hergo of herstelgericht groepsoverleg	239
12.1	Relaties herstellen bij ernstige incidenten	239
12.2	De ernst van een incident afmeten aan de schade en het slachtoffer	241
12.3	Organisatie van een herstelgericht groepsoverleg op school	241
12.4	Voorwaarden voor de organisatie van een hergo	243
12.5	Verloop van een hergo	244
12.6	Wat als...	250

Deel 3.

	Herstelgericht beleid	259
--	------------------------------	-----

Hoofdstuk 13

	De herstelgerichte klas	261
13.1	Streven naar duidelijkheid en verbondenheid bij de start legt de fundamenteën van een schitterend schooljaar	261
13.2	Kleine herstelgerichte methodieken bij grensoverschrijdend gedrag	263
13.2.1	De denkplek	263
13.2.2	Non – ... contract	267
13.2.3	Time-out	269
13.2.4	Reflectiekaart	273
13.2.5	'Sorry', what's in a name?	275
13.2.6	Een herstelgericht stappenplan bij storend gedrag in de klas	278

Hoofdstuk 14

	Schoolbreed herstelgericht beleid	281
14.1	Waarom een schoolbreed herstelgericht beleid?	281
14.2	Op weg naar een school met herstelrecht	283

10	Inhoud	
14.3	Van een sanctionerend naar een herstelgericht beleid	284
14.4	Verbindend leiderschap vanuit het <i>organisational window</i> (Wachtel, 1999)	304
14.5	Omgaan met weerstand	306
Conclusie		309
Bibliografie		311